

יובל נח הררי – "ההיסטוריה של המחר" הוצאת כנרת זמורה-ביתן-דביר תשע"ה–2015 (480 עמ')

היסטוריונים נוהגים לומר כי איננו לומדים היסטוריה על מנת ללמוד על העבר. אנו לומדים היסטוריה כדי ללמוד על ההווה ועל העתיד. יובל הררי מקצין את טענותיו כדי ליישם אמרה זו ואפילו יותר מכך. ספרו הנוכחי הוא המשך לספרו הקודם 'קיצור תולדות האנושות' ובכמה נקודות אף משיק לו (גם ספרו הקודם נסקר על ידינו). הררי מנסה לנבא את העתיד על סמך העבר והעתיד לא נראה מזהיר במיוחד למין האנושי. אפשר להתווכח על מסקנותיו של הררי אבל הן תמיד מעוררות מחשבה ולעיתים חלחלה.

חלקו הראשון של הספר עוסק בדרך שבה אחד ממיני בני-האדם הידוע גם בשם הומו סאפיינס השתלט על העולם. אחרי תיאור קצר להפליא של היסטוריה בת ארבע וחצי מיליארד שנים, התקופה בה משוער שהיו חיים על פני כדור הארץ, קופץ הררי לשבעים אלף השנה האחרונות, עידן בני האדם. הוא דן בשאלה כיצד מין חסר חשיבות לכאורה של קוף אדם אפריקאי גרם וגורם לשינויים מרחיקי לכת על כוכב כדור הארץ. אותו הומו סאפיינס השמיד תשעים אחוז מהחיות הגדולות עוד טרם המהפכה החקלאית, הפך ליונק הנפוץ ביותר על פני האדמה (קרוב ל-7.2 מיליארד ליווי 2015), שינה את המערכת האקולוגית כך שרוב בעלי החיים התרבו עברו ועל ידו (פחות מעשרה אחוז מבעלי החיים הם חיות בר, השאר הם חיות שבני האדם מגדלים), וגרם לשינויי אקלים שלפניו לקח להם עשרות אלפי שנים להיווצר. הררי מדגיש כי אין למעשה הבדל בין אותו מין לשאר בעלי החיים שאותם שיעבד. הרגשות, המחשבות, התהיות, וההתנהגות של ההומו סאפיינס אינם שונים מאלו של שאר היונקים והחיות. ההבדל איננו במהות אלא בכוח. ההומו סאפיינס חזק יותר משאר המינים וניצל את יתרונותיו לשלוט בהם.

בחלק השני של הספר דן הררי בשאלה כיצד אותו קוף אדם מתאר את המצב לעצמו. הוא מתאר כיצד אנו בונים את המציאות ומפרשים אותה בהתאם למבנים מוחיים דמיוניים שאינם קיימים במציאות. הוא מראה כיצד הציידים/לקטים תפסו את המציאות כמלאה אלים וכוחות טובים ורעים, כיצד אנשי ימי הביניים הסבירו לעצמם את העולם כנוצר על ידי ישות עליונה לטובתם בני האדם, וכיצד אנו בני עידן המחשב מבינים את העולם בעידן היידע האינוסופי. לא ברור כלל השקפתו של מי נכונה יותר, אם בכלל ישנה השקפה נכונה. לטענת הררי כל המבנים התיאורטיים המלאכותיים אינם למעשה קיימים במציאות. מושגים כגון מדינה, חברה, לאום, כסף, אלוהים, ועוד אינם אלא מונחים מלאכותיים שנכונים לזמנם ומקומם, השתנו במהלך השנים, וישתנו עוד בעתיד.

ואחרי שדן הררי בהיסטוריה ובתפיסתה, הוא דן בעתיד שאותו מנסה לנבא. לטענתו, אנו נעים לכיוון שלש מטרות ובעיקרן הן חיי נצח, אושר אינסופי והפיכת האדם לאל. אם נרצה לקצר, עתיד האדם הוא צורת חיים

אברהם טננבוים

הרגשות, המחשבות, התהיות, וההתנהגות של ההומו סאפיינס אינם שונים מאלו של שאר היונקים והחיות

ההבדל איננו במהות אלא בכוח. ההומו סאפיינס חזק יותר משאר המינים וניצל את יתרונותיו לשלוט בהם

השלב הבא בחיים עלי אדמות יהיה קיבורגים, דהיינו, יצירה של אדם משודרג בעל יכולות שאיננו יכולים אפילו לשערם כיום

'גבוהה יותר'. אותו הבדל בין האדם לבהמה, הוא זה שיבדיל בין צורת החיים הבאה לביננו, ואולי הבדל גדול יותר. הדרך איננה כה מסובכת לביצוע. השלב הבא בחיים עלי אדמות יהיה קיבורגים, דהיינו, יצירה של אדם משודרג בעל יכולות שאיננו יכולים אפילו לשערם כיום. יכולות ביוניות של גיבורי סרטי מדע בדיוני יהפכו למציאות. לא ברור אם כל בני האדם יוכלו לעשות זאת או רק מתי מעט נבחרים (העשירים מאוד למשל). וכמובן, אף אחד מבטיח שצורת החיים הבאה תהיה מבוססת על בני האדם דווקא. אולי זו תהיה מבוססת על מחשבי על שיכריזו על עצמאותם? אולם מה יהיה עתיד האנושות הרגילה אז? הררי אפילו איננו מנסה לנחש מה תהיה תודעתם של אותם בני-אלוהים. האם אותם אנשי-על יתייחסו אלינו בני האנוש הרגילים כפי שאנו מתייחסים לבהמות המשק? האם אלו יגדלו בני אדם רק כדי ליטול מהם חלקי גוף נבחרים? או שמה היחס אלינו יהיה טוב יותר? וזו רק אחת השאלות הלא נעימות שהררי מעלה.

אפשר להתווכח על רעיונותיו של הררי. חלק מדבריו הושמעו ומושמעים על ידי הוגי דיעות אחרים (הבולט בהם הוא ריי קורצווייל שגם הוא מכריז השכם והערב על סוף עידן המוות). אולם יתרונו של הררי הוא בתמונה הרחבה והמעניינת שהוא מציג. הסתכלות מלמעלה ממעוף הציפור על כלל ההווה האנושית תמיד מעניינת ומביאה לתובנות שקשה בדרך כלל להגיע אליהן. מגוון הרעיונות, הטענות התהליכים שהוא מצביע עליהם, והמקורות שהוא מביא לטענותיו הוא עצום ומעשיר ומעניין. אפשר להתווכח ולחלוק על דבריו, אבל תמיד ניתן ליהנות מעושר המחשבה והדימיון.

מומלץ לכל מי שחובב היסטוריה או עתידנות, ובמיוחד למי שחובב את שניהם.